

Δημήτρης Τσαλουμάς

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχαλάκης

Ο Κόσμος δημοσιεύει σε συνέχειες, το βιβλίο του Γιώργου Μιχαλάκη: «Η Ελπίδα σε Κρίση, Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» που εξετάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών της Αυστραλίας, στην τέχνη, κατά την περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τις ημέρες μας.

Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις ΕΟΘΙΝΟΝ. Όποιος επιθυμεί να παραγγείλει το βιβλίο μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα στα EMAIL gmichelpaint@gmail.com ή eothinon@gmail.com. Για σχόλια και παρατηρήσεις μπορείτε να στείλετε email στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις gmichelpaint@gmail.com ή kosmos@kosmos.com.au ή επιστολή στην διεύθυνση Kosmos Newspaper, 654 New Canterbury Road, Hurlstone Park NSW 2193.

Παρόλα αυτά ο ποιητής, μέσα στα παλάτια που τον οδηγεί η μνήμη και η φαντασία, εξακολουθεί να νιώθει ολοκληρωτική ανασφάλεια. Ο λόγος είναι, ότι εφόσον δεν νοιώθει για δική του αυτή την κοινωνία, με κανένα μαγικό βότανο της φαντασίας δεν μπορεί να καταργηθεί η ανασφάλεια που νιώθει και να αντικατασταθεί με την αλληλεγγύη.

Μέρος 4ο

Η ανασφάλεια του εαυτού

Το πέρασμα στη βιομηχανική κοινωνία και την ανάδυση της ατομικής συνείδησης και του εαυτού, ως «ξένου» που πια ούτε η θρησκεία ούτε η επιστήμη είναι σε θέση να δώσουν αξία και σκοπό ζωής, γέννησε καλλιτεχνικές θεωρίες, όπως αυτή του Coleridge, σύμφωνα με την οποία οι σχέσεις που η φαντασία δημιουργεί μεταξύ ανθρώπου και φύσης, αποτελούν πραγματικότητα. Ο άνθρωπος και όχι πια ο θεός, καταλαμβάνει κεντρική θέση στο σύμπαν, καθώς στο βαθμό που καλλιεργεί τη φαντασία του, μπορεί να δημιουργεί κόσμο. Βέβαια η ποίηση του Τσαλουμά αν και έχει την προέλευσή της εκεί, έχει όμως και τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία δημιούργησε η δική του προσωπική κοινωνική κατάσταση. Για παράδειγμα η αποξένωση που νοιώθει στην Αυστραλία, είναι πολύ πιο αληθινή από αυτή που νιώθουν οι βρετανοί - Αυστραλοί συνάδελφοί του ποιητές, οι οποίοι μεταφέρουν ως κυρίαρχοι, την παράδοση του ρομαντικού ιδεαλισμού στην Αυστραλία. Ο Τσαλουμάς δεν νοιώθει να έχει - όπως και κάθε άλλος μη βρετανός ποιητής στην Αυστραλία - τίποτα το δικό του εδώ.

Το μόνο που έχει είναι η ανάμνηση μιας νησιωτικής οργανικής κοινωνίας, η οποία δεν υφίσταται πια, και η οποία με την πάροδο των χρόνων στην «ξενιτιά», δυναμώνει μέσα του και γίνεται ανάγκη. Το στήριγμά του λοιπόν για τη δημιουργία ενός δικού του προσωπικού «τόπου», θα το πετύχει μέσω της φαντασίας με εργαλείο τη γλώσσα. Ο «εαυτός», η φαντασία, και η γλώσσα, γίνονται το σημείο υπέρβασης του ξένου. Μια υπέρβαση η οποία τοποθετείται ως μυστικός παράδεισος μέσα μας. Από αυτή την άποψη το άτομο, επιτυγχάνει την ατομική του σωτηρία και νιώθει ελεύθερο μέσα στη μοναξιά της ατομικότητάς του, μακριά, όσο πιο μακριά γίνεται από τον δημόσιο χώρο. Ο οποίος δημόσιος χώρος είναι εκεί, είτε για να τον απορρίψει, είτε για να τον ειρωνευτεί, είτε πάλι για να τον χρησιμοποιήσει το άτομο για ίδιον όφελος.

Παρόλα αυτά ο ποιητής, μέσα στα παλάτια που τον οδηγεί η μνήμη και η φαντασία, εξακολουθεί να νιώθει ολοκληρωτική ανασφάλεια. Ο λόγος είναι, ότι εφόσον δεν νοιώθει για δική του αυτή την κοινωνία, με κανένα μαγικό βότανο της φαντασίας δεν μπορεί να καταργηθεί η ανασφάλεια που νιώθει και να αντικατασταθεί με την αλληλεγγύη.

Το άτομο μέσα στην τέχνη του Τσαλουμά, την τόσο ελλειπτική, μοιάζει να είναι από τα πιο μοναχικά, μια και έχει κρυφθεί πίσω από όλες τις γραμμές αντίστασης. Στην γύρω του καταπιεστική πραγματικότητα, δεν έχει να αντιπαραθέσει τίποτα άλλο από έναν εαυτό, ο οποίος πυρπολείται από την ανάγκη μιας συνέχειας με τον προγονικό τόπο της καταγωγής του. Αυτός ο ονειρεμένος τόπος είναι ο προκαπιταλιστικός

Ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης

επαρχιακός νησιωτικός κόσμος της Μεσογείου: ανδρικός, θρησκευόμενος, περιπαιχτικός, λαϊκός. Ο Τσαλουμάς διασώζει κάτι από την ψυχή αυτού του κόσμου, που ήταν δομικό χαρακτηριστικό της οικονομίας εκείνης της εποχής. Το χαρακτηριστικό αυτό αποκαλύπτεται, μέσα από τη «μανία» του Τσαλουμά να νουθετεί, να γκρινιάζει, να κατσαδιάζει, να πατρонаρεί τον άλλον. Επιχειρεί να επαναφέρει έτσι -έστω και με τη γκρίνια- μια μορφή επικοινωνίας, σε μια εποχή που κανένας δεν ενδιαφέρεται για κανέναν. Όμως η γκρίνια είναι πάντα υποκειμενική. Είναι η γκρίνια του απομονωμένου ατόμου, που απελπίστηκε και το πήρε απόφαση πια, πως τα χάλια του κόσμου είναι φυσικό φαινόμενο, που ποτέ και τίποτα δεν μπορεί να τα αλλάξει.

Στην ποιητική του Τσαλουμά, ζυγιάζονται δύο αντίρροπες δυσανάλογες δυνάμεις. Από τη μια γνήσια καθημερινή υποβιβασμένη δημόσια εμπειρία, όπως την ζουν όλοι οι μετανάστες, και από την άλλη, μια τέλεια ιδεώδη, νοσταλγική φαντασιακή ολικότητα, που γίνεται μέρος της ύπαρξης, μόνο στο βαθμό που την ονειρεύεται και την προβάλλει μέσω της γλώσσας. Στη μετανάστευση η ζωή που δεν ικανοποιεί, που δεν νιώθεται ως κάτι ιδεώδες, ωθεί στην εξιδανίκευση του παρελθόντος, και για τους μετανάστες που προήλθαν από επαρχία, οδηγεί σε έναν αγροτικό αισθητισμό. Στον Τσαλουμά έχουμε την εξής ιδιομορφία: Εκεί που υπάρχει η ζωή (η μεταναστευτική πραγματικότητα), δεν έχουμε παραγωγή σημασίας και αξίας. Έχουμε παραγωγή αξίας στο κομμάτι της ζωής που πέρασε και βιώνεται αναμνηστικά. Δηλαδή η αξία δι-

νεται εκεί που η ζωή έχει γίνει παρελθόν. Εδώ έχουμε το φαινόμενο ενός δραστήριου «προσκυνητή», ο οποίος προσπαθεί να γεμίσει και να δώσει αξία στο παρόν, με γλώσσα και θέματα που έρχονται από ένα παρελθόν που δεν έχει επιστροφή. όχι με δράση που εστιάζει στο παρόν, αλλά με δράση αναμνηστική και γλωσσική που γεμίζει με σημασία το παρόν. Αλλά στο βαθμό που αυτό το γέμισμα δεν έχει αντίκρισμα μέσα στην κοινωνία, επιτείνει την υπαρξιακή αγωνία.

Παρακάτω θα επιχειρήσουμε να δούμε τις αντίρροπες δυνάμεις της αίσθησης και αντίληψης, όπως εμφανίζεται στην ποίηση του Τσαλουμά. Από τη μια, η βρετανική-ελιοτική θεωρία του κυρίαρχου και ιμπεριαλιστή, που θεωρεί ότι το συναίσθημα πρέπει να συγκρατηθεί και να ελεγχθεί με προσεκτική επιλεγμένη χρήση της παράδοσης. Και από την άλλη, το ίδιο το συναίσθημα που αγωνίζεται να σταθεί σε ένα χρόνο που είναι αποκομμένος από το παρελθόν. Η σχέση της τσαλουμικής ποίησης με αυτήν του Έλιοτ, δεν είναι κάτι που σχετίζεται με τη λειτουργία της επίδρασης ή της μίμησης. Πρόκειται για μια ταύτιση βιώματος, κάτι παρόμοιο συνέβη σε πολλούς Έλληνες μεταπολεμικούς ποιητές, καθώς και με την ποίηση του Σεφέρη. Αλλά ενώ κάποιοι από αυτούς τους ποιητές κατάφεραν να αντιπαραθέσουν μια άλλη στάση απέναντι στις καταβολές του χθες, άλλοι έμειναν τραγικά ανήμποροι. Την ποίησή τους την χαρακτήρισε η στασιμότητα και όχι η αμφισβήτηση των πεπερασμένων και «παράλυτων πια αξιών», του αστικού κόσμου που εκπροσώπησε ο Σεφέρης.